

מדת בדת

לע"נ מרן רבינו יוסף שלום בן ר' אברהם אלישיב זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 210 פרשת מטות תשע"ו

בבא קמא נט-סה

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

רב הונא בר חייא אמר בשם ר' ירמיה בר אבא שרב דין כר"מ אך פסק כר"ש שלענין בעל שכתב לאחד את מה שמשועבד לכתובה ואשתו לא חתמה לו אך כשכתב לשני היא חתמה לו היא אבדה כתובתה, ור' יהודה סובר שהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מה לכם עלי, ורב פסק כר"ש שבאכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים אם סאה סאה ואם ב' סאים ישלם ב' סאים.

משנה אם הגדיש בחצר חבירו שלא ברשותו ובהמתו של בעה"ב אכלתם פטור ואם הוזקה בהם חייב בעל הגדיש, ואם הגדיש ברשות חייב בעל הבית. **גמרא** לכאורה משנתנו לא כרבי שחייב רק בקיבל עליו שמירה, ורב פפא אומר שמשנתנו דברה בשומר הגרנות שברגע שהרשה לו להגדיש ממילא כוונתו שיכניס והוא ישמור.

משנה מי ששלח בעירה ביד חרש שוטה או קטן פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים ואם שלח ביד פקח הפקח חייב אם אחד הביא את האש ואחד הביא עצים המביא את העצים חייב ואם אחד הביא עצים ואחד הביא את האש המביא את האש חייב ואם בא אחר וליבה המלבה חייב ואם לבתה הרוח כולם פטורים. **גמרא** ר"ל אומר בשם חזקיה שבמסר לחרש שוטה או קטן פטור רק במסר גחלת אך במסר שלהבת חייב המשלח כי מעשיו גרמו לבעירה ור' יוחנן סובר שגם במסר שלהבת פטור כי אחיזת החרש גרמה לנזק וחייב רק כשמסר לו קוצים,

דף ס עצים דקים ונר, שאז ודאי מעשה המשלח גרמו לנזק. **ר"נ אומר** שמי ששנה במשנה ליבה אינו שיבוש שכתוב בלבת אש, וגם ניבה אינו שיבוש שכתוב בורא ניב שפתיים.

ליבה וגם הרוח לבתה אם יש בליבוי כדי ללכות חייב ואם אין בליבוי ללכות פטור, ויש להקשות שזה יהיה כזורה בשבת ורוח מסייעתו שחייב, **אביי** אומר שכאן מדובר שהוא ליבה מצד אחד והרוח לבתה מצד אחר, **ורבא** אומר שכאן מדובר שהוא ליבה ברוח מצויה והרוח לבתה ברוח שאינה מצויה, **ור' זירא אומר** שמדובר שהוא נפח רק בנשימה שאינו נקרא ליבוי, **ורב אשי אומר** שרק לגבי שבת חייבו בזורה ורוח מסייעתו כי התורה אסרה מלאכת מחשבת, אך לגבי נזקין גרמא בנזקין פטור.

משנה מי ששלח בעירה ואכלה עצים אבנים או עפר חייב שכתוב כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבעירה. **גמרא** רבא אומר שהתורה צריכה לפרט קוצים גדיש וקמה, שאם היה כתוב קוצים היינו אומרים שרק בהם חייב כי מצוי בהם אש ומצוי שיפשע בהם אך בגדיש שלא מצוי אש ולא מצוי שיפשע בהם יהיה פטור קמ"ל שחייב, ואם היה כתוב גדיש היינו אומרים שרק בו חייב כי זה הפסד מרובה אך קוצים שזה הפסד מועט יהיה פטור, וכתוב קמה ללמד שחייב רק כמו קמה שהיא בגלוי ופטור בטמון, ולר' יהודה שחייב בטמון כתוב קמה לרבות כל בעלי קומה, ורבנן למדו בעלי קומה מאו הקמה ור' יהודה למד מאו הקמה לחלק שלא נאמר שחייב רק בנשרף קוצים וגדיש וקמה, ורבנן למדו לחלק מאו השדה ור' יהודה לא למד מאו השדה כי זה נכתב אגב שכתוב או הקמה, ומהשדה לומדים לרבות ליחכה נירו וסכסכה אבניו ואם היה כתוב שדה היינו אומרים שרק מה שבשדה חייב ודבר אחר לא, קמ"ל שחייב בכל מקום.

ר"ש בר נחמני אומר בשם ר' יונתן שפורענות באה לעולם רק בזמן שיש רשעים אך היא מתחילה מהצדיקים שכתוב כי תצא אש ומצאה קוצים שמתני יש אש כשיש קוצים, ואז היא מתחילה מצדיקים שכתוב ונאכל גדיש ולא כתוב ואכל גדיש אלא שנאכל גדיש כבר.

רב יוסף למד מהפסוק ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר שכיין שניתנה למשחית רשות להשחית אינו מבחין בין צדיקים

דף נט אם הבהמה אכלה סמדר לר' יהושע שמים כאילו הם ענבים העומדים להבצר ולחכמים שמים כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ור"ש בן יהודה אומר בשם ר"ש שכל זה רק כשאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אם אכלה פגים או בוסר שמים כאילו הם ענבים העומדים להבצר, וכתוב שלחכמים שמים כמה היתה יפה וכמה היא יפה ולא כתוב שמים בשישים אלא ודאי גם כשלא כתוב בכ"ז הכוונה בשישים, וכן בנזק של אדם שמים בשישים.

אביי אומר שר' יוסי הגלילי שאמר שמים לפי מה שנשאר ור' ישמעאל הולכים בשיטה את שר' ישמעאל דרש בפסוק מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם והיינו מיטב השדה או הכרם של הניזק ור"ע אומר שהפסוק לא בא אלא לגבות לנזקין מעידית וק"ו להקדש, ואין לפרש מחלוקתם כרב אידי בר אבין שהבהמה אכלה ערוגה בין הערוגות ולא יודעים אם אכלה כחושה או שמינה שמשלם שמינה שהרי אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא שמים במיטב של העתיד והיינו כמו מה שגדל הנשאר.

שנינו בדברי ר"ש בן יהודה שבאכלה לולבי גפנים שמים כמה היתה יפה וכמה עכשיו משמע שבסמדר שמים לפי מה שעומר להבצר, ואילו בסיפא כתוב אכלה פגים או בוסר שמים לפי ענבים שעומדים להבצר משמע שסמדר שמים כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ורבינא אומר שיש לכרוך יחד שלר"ש רק באכלה לולבי גפנים שמים כחכמים אך אם אכלה סמדר פגים או בוסר שמים לפי ענבים העומדות להבצר, אך לפ"ז דברי ר"ש הם כר' יהושע, ויש לומר שהם נחלקו אם לקזז את הכחש שמכחישים הענבים בעץ ולא מסויים מי מקל ומי מחמיר, ואביי אומר שר"ש בן יהודה הוא החושש לכחש גופנא שהוא אמר בשם ר"ש בן מנסיא שאונס לא משלם צער כי היא עתידה להצטער תחת בעלה, ואמרו לו שאין דומה נבעלת ברצון לנבעלת באונס.

אביי אומר שיש תנאים שסוברים כר"ש בן יהודה שר' יוסי אמר שיש לנכות בדמי ולדות את דמי המילדת ובן עזאי אומר שיש לנכות אף דמי מזונות של מעוברת שעומדת ללדת, מי שסובר שמקזזים דמי מילדת ודאי סובר שמקזזים דמי מזונות אך מי שסובר שמנכים דמי מזונות יתכן שהוא סובר שלא מנכים דמי מילדת שהוא אומר שאשתי פקחית ואינה זקוקה למילדת.

רב פפא ורב הונא בר רב יהושע עשו מעשה כדעת ר"נ לשום בשישים, וללישנא בתרא רב פפא ורב הונא בר רב יהושע שמו דקל אגב הקרקע ולא כר"נ, ולהלכה פוסקים בדקל רומאי לשום בשישים שאינו חשוב בפני עצמו, ובדקל פרסי שהוא חשוב שמים בו עצמו כדברי ריש גלותא.

עמוד ב אליעזר זעירי נעל נעליים שחורות ועמד בשוק של נהרדעא ואנשי ריש גלותא מצאוהו ואמרו לו מדוע אתה נועל נעליים אלו אמר להם שהוא מתאבל על ירושלים, אמרו לו וכי אתה חשוב להתאבל על ירושלים וחשבו שהוא גאותן וחבשוהו, אמר להם אני אדם גדול אמרו לו מהיכן נדע אמר להם או שאלוני שאלה או אשאל אתכם שאלה אמרו לו שאל אתה שאל אותם מה הדין במי שקצץ תמרים בוסר אמרו לו שישלם דמי בוסר אמר להם והרי זה היה נהפך לתמרים אמרו לו א"כ ישלם תמרים אמר להם והרי לא לקח ממנו תמרים אמרו לו אמור אתה אמר להם ששמים בשישים אמרו לו מי סובר כמותך אמר להם ששמואל חי ובית דינו קיים ושאלו את שמואל אמר להם שהוא צודק ששמים בשישים ושחרוהו.

ר"ש סובר שבאכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים שמה שלמדנו ששמים על גב השדה זה רק בצריך לשדה אך פירות גמורים שאינם צריכים לשדה משלם בעין.

לרשעים, והוא מתחיל מצדיקים שכתוב והכרתי ממך צדיק ורשע, ובכה רב יוסף שגם הצדיקים דומים לאין, אמר לו אביי שזה טוב להם כמו שכתוב כי מפני הרעה נאסף הצדיק.

רב יהודה אומר בשם רב **עמוד ב** שלעולם יכנס אדם לעיר בכי טוב כשיש אור ויצא ממנה בכי טוב שכתוב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר.

אם יש דבר בעיר יש להתכנס בבית שכתוב ואתם לא תצאו, ועוד כתוב לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך, ועוד כתוב מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, וצריך פסוק נוסף שהפסוק במצרים הוא רק בלילה ולכן הביאו פסוק לך עמי בא בחדריך אף ביום, ועדיין יש לומר שכ"ז כשאין אימה בפנים אך כשיש אימה עדיף בחוץ עם אנשים נוספים, קמ"ל שאף שיש אימה בחדרים אך בחוץ יש חרב, רבא סגר חלונות בעת הכעס שכתוב כי עלה המוות בחלוניו.

שנו בברייתא שאם יש רעב בעיר יש לברוח כמו שכתוב ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה, ועוד כתוב אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, וצריך פסוק נוסף שאצל אברהם לא היה ספק נפשות אך כשיש ספק נפשות לא יברח, לכן מובא הפסוק שאח"כ אמרו לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה.

לא ילך בשעת הדבר באמצע הדרך כי מלאך המוות הולך באמצע כי כשנתנה לו רשות הא הולך באמצע, ובשעת שלום לא ילך בצדי דרכים שכשאין לו רשות הוא נחבא בהליכתו.

לא יכנס לביהכנ"ס ביחידות בשעת הדבר כי מלאך המוות מפקיד שם כליו אך זה דוקא כשלא לומדים שם תשב"ר ולא מתפללים שם בעשרה, ואם לומדים שם תשב"ר ומתפללים מותר להכנס.

כשכלבים בוכים מלאך המוות בעיר וכשהם משחקים אליהו הנביא בא לעיר וכ"ז כשאם בהם נקיבה.

רב אמי ורב אסי ישבו לפני ר' יצחק נפחא אחד אמר לו דרוש בהלכה והשני אמר לו דרוש באגדה, וכשפתח לומר אגדה לא נתן לו הראשון וכשפתח בהלכה לא נתן לו השני, אמר להם שמנהגכם הוא כמו מי שיש לו שתי נשים צעירה וזקנה, הצעירה מלקטת את שערותיו הלבנות והזקנה מלקטת את שערותיו השחורות ונמצא קרח מכאן ומכאן, אמר להם אם כך אומר לכם דבר ששורה לשניכם שכתוב כי תצא אש ומצאה קוצים שיצאה מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבעירה שאמר הקב"ה אני הצתי אש בציון שכתוב ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שכתוב ואני עתיד לבנותה באש שכתוב ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה, ולומדים מפסוק זה הלכה שהפסוק פותח בנזקי גופו ומסיים בנזקי ממונו ללמד שאשו משום חציו.

כתוב בפסוק ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלושת הגיבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער, ורבא אומר בשם ר'נ שדוד הסתפק בדין של טמון באש אם כר' יהודה או כרבנן ופשוטו מה שפשוטו, ורב הונא אומר שהפלשתים התחבאו בגדישים של ישראל והספק הוא אם מותר להציל עצמו בממון חבירו ושלחו לו שאסור אך אתה מלך ומלך פורץ גדר לעשות לו דרך ולא מוחים בידו, ורבנן או רב מרי פרשו שהיו גדישי שעורים של ישראל וגדישי עדשים של פלשתים והספק הוא אם מותר לקחת מגדישי ישראל להאכיל לבהמותיהם ולהחזיר לישראל מגדישים של פלשתים, ושלחו לו שכתוב חבול ישיב רשע גזילו ישלם שאף שמחזירים את הגזילה הוא נקרא רשע אך אתה מלך והוא פורץ גדר ולא מוחים בידו, למ"ד שמדובר בהחלפה מובן שכתוב בשמואל ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים ובדברי הימים כתוב ותהי חלקת השדה מלאה שעורים, אך למ"ד שהשאלה היתה לשרוף גדישים מדוע כתוב שני פסוקים, ויש לומר שאכן התחבאו הפלישתים גם בגדישי עדשים של ישראל, ולמ"ד שרצה לשרוף מובן מה שכתוב ויתיצב בתוך החלקה ויצילה אך למ"ד שהשאלה היתה להחליף מה שייך להצילה, ויש לומר שדוד לא נתן להחליף, ולשתי הדעות של החלפה ושריפה מובן מדוע כתוב שעורים או עדשים

דף סא אך למ"ד שהשאלה היתה טמון מדוע כתוב על חלקות השדה, ויש לומר ששאל על טמון ועוד אחת מהשאלות האחרות, ולשתי הדעות האחרות מובן מה שכתוב ולא אבה דוד לשתותם שלא רצה לעבור איסור אך אם סתם היה שאלה בהלכה מדוע לא רצה לקבל, ויש לומר שלא רצה שיאמר משמם שהוא קיבל מב"ד של שמואל הרמתי שהמוסר עצמו למות על דברי תורה לא אומרים דבר הלכה משמו, ולשתי הדעות מובן מה שכתוב ויסך אותם לה' שעשה לשם שמים אך למ"ד שזה היה שאלה בטמון מה שייך לה' ויש לומר שהוא אמר סמם מגמרא ולא משמם.

משנה אם האש עברה גדר גבוה ד' אמות או נהר או דרך הרבים פטור. **גמרא** יש להקשות מברייתא שאם עברה גדר גבוה ד' אמות חייב, ביאר רב פפא שהתנא של משנתנו מנה מלמעלה למטה שו' אמות פטור וכן ה' עד ד' אמות, והתנא של הברייתא מנה מלמטה למעלה ב' או ג' חייב ועד ד' אמות חייב.

רבא אומר שפטור בד' אמות אפילו בשדה קוצים ואמר רב פפא שמונים ד' אמות משפת קוצים ולמעלה.

רב אומר שהמשנה דברה רק באש קולחת אך כשהיא נכפפת חייב גם עד ק' אמה ושמואל אומר שהמשנה דברה בנכפפת אך בקולחת פטור גם בכל שהוא, וישנה ברייתא כדברי רב שרק בקולחת פטור אך בנכפפת ועצים מצויים לה אפילו ק' מיל חייב ואם עברה נהר או שלולית שרחבים ח' אמות פטור.

רבא אומר שמשנתנו שפטרה בדרך הרבים היא כר"א שאומר שבעברה ט"ז אמות כדרך רה"ר פטור.

רב אומר שהמשנה דברה בעברה נהר ממש, ושמואל אומר שעברה תעלת השקיה, לרב שמדובר בנהר זה יהיה הפסק גם ללא מים אך לשמואל שמדובר בתעלה זה יהיה הפסק רק כשיש מים אך ללא מים אינו הפסק.

שנינו במסכת פאה שנחל שלולית ודרך היחיד מפסיקים לפאה ורב יהודה פירש בשם שמואל ששלולית הכוונה למקום שמי גשמים שוללים שם ורב ביבי מבאר בשם ר' יוחנן שהכוונה לאמת המים שהיא מחלקת שלל לאגפיה, ולשמואל כ"ש שאמת המים היא הפסק ולר' יוחנן יתכן שרק אמת המים היא הפסק אך שלולית סתם אינה הפסק, **עמוד ב** כיון שהם כאגני הקרקע.

משנה מי שמדליק בתוך שדהו לר"א בן עזריה חייב בכל מקרה שהוא כמו באמצע בית כור ור"א סובר שחייב עד ט"ז אמה כדרך רה"ר, ולר"ע נ' אמה, ור"ש למד מהפסוק שלם ישלם המבעיר את הבעירה שהכל לפי הדליקה. **גמרא** יש להקשות וכי לר"ש אין שיעור בדליקה והרי שנינו שלא יעמיד אדם תנור בבית אם אין על גבו גובה ד' אמות ואם עומד בעלייה צריך תחתיו מעזיבה של ג' טפחים ובכירה מספיק טפח ואם הזיק משלם מה שהזיק ור"ש אומר שנאמר השיעור לומר שאם הזיק פטור מלשלם, ור"נ מפרש בשם רבה בר אבוא שהכל לפי גובה הדליקה, ואמר רב יוסף בשם רב יהודה בשם שמואל שהלכה כר"ש וכן אמר ר"נ משמו.

משנה מי שהדליק גדיש ודלקו בו כלים לר' יהודה חייב ורבנן סוברים שרואים כאילו הם גדיש חיטים או שעורים, אם היה גדי כפות ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב ואם היה עבד כפות וגדי סמוך ונשרף עמו פטור וחכמים מודים לר' יהודה במדליק בירה שמשלם מה שבתוכה כי דרך בני אדם להניח בבתיים. **גמרא** רב כהנא אומר שנחלקו במדליק בשלו והלכה לשל חבירו שר' יהודה מחייב טמון באש ורבנן פוטרם אך במדליק בשל חבירו לכו"ע חייב בטמון ומקשה רבא שלפ"ז מדוע כתוב בסיפא שרבנן מודים בכירה שיכתבו שחכמים מודים בהדליק בשל חבירו, ואומר רבא שנחלקו בב' דברים, כשהדליק בתוך שלו והלכה לשל חבירו שר' יהודה מחייב בטמון ולרבנן פטור, ונחלקו במדליק בשל חבירו שלר' יהודה חייב אפילו על ארנק ורבנן אומרים שחייב רק על מה שדרך בני אדם להניח בגדיש כגון מוריגים וכלי בקר אך כלים שאין דרך להניח שם פטור.

שנו בברייתא שמי שהדליק גדיש ונשרפו בו כלים לר' יהודה משלם על כל מה שהיה בתוכו ולחכמים משלם רק גדיש של חיטים או שעורים ומקום הכלים נחשב כאילו הוא מלא תבואה,

דף סב וכל זה במדליק בתוך שלו והדליקה הלכה לשל חבירו אך במדליק בשל חבירו לכו"ע משלם כל מה שבתוכו, ור' יהודה מודה לחכמים במשאל מקום לחבירו לעשות גדיש והטמין שם שמשלם רק גדיש ואם נתן לו להגדיש חיטים והוא הגדיש שעורים או שעורים והגדיש חיטים או שהיה חיטים וחיפה בשעורים או שעורים וחיפה בחיטים משלם רק דמי שעורים.

רבא אומר שמי שנתן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו שהוא כל כסף אם הזיקה אותו משלמת דינר זהב כי הוא אומר לה מה היה לך שהזקת אותו ואם פשעה בו משלמת דינר כסף כי היא אומרת שהיא קבלה על עצמה רק שמירה של כסף ולא של זהב, אמר רב מרדכי לרב אשי אתה שנית את זה בשם רבא אך אנו שונים את זה בברייתא שכתוב שחיטים וחיפה בשעורים או שעורים וחיפה בחיטים משלם לו רק דמי שעורים, ומוכח שהוא קיבל עליו רק שמירה של שעורים ואותו הדין באשה שקבלה על עצמה שמירה רק כשל כסף.

רב אומר ששמע דין בדעת ר' יהודה ואיני יודע מה, אמר לו שמואל וכי אינך יודע שלר' יהודה שמחייב על טמון באש עשו תקנת נגזל באש שהוא נשבע כמה היה שם, ואמימר מסתפק אם עשו תקנת נגזל במסור, ולמ"ד שלא דנים דין גרמי פשוט שמוסר אינו כגולן, אך הספק למ"ד שדנים דין גרמי האם עושים תקנת נגזל שישבע כמה לקחו לו ויטול או לא, ונשאר בתיקון.

אדם אחד בעט בכספת של חבירו וזרקה לנהר ואמר בעליה שכך וכך היה בה, ישב רב אשי ועיין בדין זה אמר רבינא לרב אחא בר רבא או שרב אחא בר רבא אמר לרב אשי שלכאורה ניתן להוכיח ממשנתינו שחכמים מודים במדליק את הבירה שמשלם מה שבתוכה אמר רב אשי שאכן אם טוען שהיה מעות בכספת היה חייב הבעט אך התובע טוען שהיה בה מרגלית והשאלה היא אם דרך בני אדם להניח בכספת או לא ונשאר בתיקון.

רב יימר אמר לרב אשי מה הדין בטוען שהיה כוס של כסף בבירה, אמר לו רב אשי שיש לבדוק אם הוא אמיד שיש לו כוס כסף או שהוא אדם נאמן שיתכן שהפקידו אצלו ואז ישבע ויטול ואם לא אינו נאמן להוציא.

מר בר אויא אמר לרב אשי מה החילוק בין גולן לחמסן אמר רב אשי שחמסן נותן דמים ואילו גולן אינו נותן דמים, שאל רב אדא מדוע כשנותן דמים הוא נקרא חמסן הרי רב הונא אומר שמי שכפוהו ומכר המכר חל, ויש לחלק שחל רק כשאמר רוצה אני וכשלא אמר לא חל.

עמוד ב משנה גץ שיצא מתחת הפטיש והזיק חייב, גמל הטעון פשתן שעבר ברה"ר ונכנס הפשתן לתוך החנות ונדלק בנרו של חנוני והדליק את הבירה חייב בעל הגמל, ואם הניח חנוני נרו בחוץ חייב החנוני ור' יהודה אומר שבנר חנוכה הוא פטור. **גמרא** רבינא אומר בשם רבא שיש להוכיח מדברי ר' יהודה שמצוה להניח נר חנוכה תוך י' טפחים שאם ניתן להניח גבוה מעשרה א"כ יש לטעון על החנוני שיש לו להדליק נר חנוכה למעלה מגמל ורוכבו וא"כ מוכח שיש להניחו תוך י', ויש לדחות שאמנם יכול להניח יותר מ' אך כיון שהוא עוסק במצוה לא הטיריחהו כל כך.

רב כהנא אומר בשם רב נתן בר מניומי בשם ר' תנחום שאם הניח נר חנוכה למעלה מכ' אמה פסול כסוכה ומבוי.

פרק מרובה

משנה מדת תשלומי כפל מרובה מתשלומי ד' וה' שכפל נוהג בכל דבר אף שאין בו רוח חיים ואילו ד' וה' נוהג רק בשור ושה, שכתוב כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו, הגונב אחר הגנב פטור מכפל וכן הטובה ומוכר אחר הגנב פטור מד' וה'. **גמרא** המשנה לא אומרת חילוק נוסף שכפל נוהג גם בטוען טענת גנב ואילו ד' וה' לא נוהג בטוען טענת גנב וזה ראייה לדברי ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן ששומר שטענת שנגנב או מכר משלם ד' וה', ללישנא בתרא לכאורה יש ראייה לדברי ר' יוחנן ממה שהמשנה לא חילקה בין כפל לד' וה' בטוען טענת גנב, ויש לדחות שהמשנה לא אומרת אין בין זה לזה, אלא כתוב מרובה והתנא משייר.

כפל נוהג בכל הדברים ובברייתא לומדים מהפסוק על כל דבר פשע כלל, על שור על חמור על שה על שלמה פרט, על כל אבידה הוא כלל, ולומדים מכלל ופרט וכלל כעין הפרט שזה דבר שמיטלטל וגופו ממון, להוציא קרקעות שאינם מיטלטלים, ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון, ורעהו להוציא הקדש, ואין ללמוד מכעין הפרט להוציא דבר שאין נבלתו מטמאה במגע ומשא והיינו עופות שהרי כתוב על שלמה, אך יש למעט שבבעלי חיים חייב רק על כעין הפרט שטמאה הנבלה במגע ומשא,

דף סג שהרי כל פרט נדרש בנפרד לכעין הפרט, וממילא בבעלי חיים נמעט עופות, ויש לומר שא"כ נכתוב רק פרט אחד בבעלי חיים ואין לומר שנכתוב רק שור שא"כ היינו אומרים שרק הקרב למזבח חייב עליו, ואם היה כתוב חמור היינו אומרים שרק הקדוש בבכורה חייב עליו, אלא שהיה צריך לכתוב רק שור וחמור, ושה מיותר לרבות עופות, ואין לומר שנרבה רק עופות טהורים שיש בהם טומאת בגדים בבית הבליעה אך בעופות טמאים שאין בהם טומאה בבית הבליעה יהיה פטור, יש לומר שמרבים מכל, אך יש להקשות שלגבי מעשר כתוב כל ובכ"ז למדו מכלל ופרט וכלל שכתוב ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך כלל, בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט, ובכל אשר תשאלך נפשך כלל ולומדים מכעין הפרט שזה פרי שיוצא מפרי וגידולי קרקע, ויש לומר שבכלל הוא כלל אך כל הוא ריבוי שהרי בפרשת שומר חנם כתוב כי יתן איש אל רעהו כלל, כסף או כלים פרט, לשמור הוא כלל נוסף ואם נאמר שעל כל דבר פשע הוא כלל נוסף א"כ נכתוב את הפרטים של שומר שכר יחד עם הפרטים של שומר חנם וא"כ על כל דבר פשע מיותר לרבות עופות טמאים, ועכשיו שלומדים מכל לרבות, הפרטים באו למעט קרקעות עבדים ושטרות, ושלמה למעט דבר שאינו מסוים שאין בו סימן, ומעל כל אבידה לומדים כדברי ר' חייא בר אבא שטוען טענת גנב באבידה חייב כפל **עמוד ב** שכתוב על כל אבידה אשר יאמר.

שנינו לקמן שהמפקיד תובע היכן פקדוני ואמר השומר אבד ואמר משיעך אני ואמר השומר אמן ויש עדים שאכלו משלם קרן ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, ואם אמר נגנב והשביעו ואמר אמן ויש עדים שגנבו חייב כפל, ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, ומשמע שרק בטענת גנב חייב כפל ולא בטענת אבד וגם בטענת גנב חייב רק אם נשבע, ובברייתא לומדים את זה מהפסוק אם ימצא הגנב שמדובר בטענת גנב, ואין לומר שמדובר בגנב עצמו שכתוב אם לא ימצא הגנב ישלם שנים וזה מדובר בטוען טענת גנב, וישנה ברייתא נוספת שאם ימצא הגנב מדובר בגנב עצמו ואין לומר שמדובר בטוען טענת גנב כי כבר כתוב אם לא ימצא הגנב שמדובר בטוען טענת גנב א"כ אם ימצא נאמר על הגנב, ולכו"ע אם לא ימצא נאמר על טוען טענת גנב, ומבאר רבא שהמשמעות היא שאם לא ימצא כמו שאמר אלא שהוא גנבו ישלם שנים, ובשבועה לומדת הברייתא מהפסוק ונקרב בעל הבית אל האלוקים שמדובר בשבועה, ואין לומר שהכוונה לדין שיש ללמוד גזירה שוה אם לא שלח ידו ולמעלה בשומר חנם מדובר בשבועה וגם בשומר שכר הכוונה לשבועה, ולמ"ד שפסוק אחד מדובר בגנב והשני מדבר בטוען טענת גנב מובן מדוע כתוב ב' פסוקים אך למ"ד ששני הפסוקים מדברים בטוען טענת גנב ואחד ממעט טענת אבד א"כ קשה מה דורשים מגנב הגנב, ויש לומר שבא לחדש כדברי ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שטוען טענת גנב וטבח ומכר משלם ד' וה', ומי שלומד פסוק אחד מדבר בגנב והשני בטוען טענת גנב ומגנב הגנב ממעטים טענת אבד קשה מנין נלמד כדברי ר' חייא בר אבא, ויש לומר שזה היקש ואין משיבין על ההיקש, ולמ"ד שפסוק אחד מדבר בגנב מובן מנין לומדים גנב אך למ"ד ששני הפסוקים מדברים בטוען טענת גנב אין לומר שלומדים גנב עצמו בק"ו מטוען טענת גנב שמשלם כפל שהרי יש לומד דיו לבא מהדין להיות כנודון ויהיה חייב דוקא בשבועה, ויש לומר שלומדים מהתנא שאצל חזקיה שדורש שנכתוב שור וגניבה וכל הדברים בכלל לחיוב כפל, אך אם היינו לומדים משור היינו אומרים שרק בקרב למזבח חייב כפל וזה כולל שה,

דף סד ושה מיותר שגניבה מרבה הכל וא"כ מספיק לכתוב שור שה וגניבה לרבות, אך לפ"ז היינו דורשים כעין הפרט שזה דבר קדוש בבכורה ויש לרבות חמור וא"כ כשכתוב חמור זה מיותר וא"כ גניבה מרבה כל דבר, אך עדיין ניתן לומר שנלמד רק כעין הפרט שזה בעלי חיים וא"כ נרבה שאר בעלי חיים אך כשכתוב חיים זה מיותר א"כ גניבה לרבות כל דבר.

ויש להקשות בברייתא שכתוב שיאמר שור וגניבה ובפסוק כתוב להיפך גניבה ושור, ואין לומר שהכוונה אילו נאמר שור וגניבה כי אז לא ניתן לדרוש בכלל ופרט אלא בפרט וכלל והכלל מוסיף על הפרט ומרבים הכל, אלא יש לומר שהלימוד הוא כמו שכתוב גניבה ושור, אך לא ניתן לומר כעין הפרט שהרי בכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ובברייתא כתוב שיאמר שור וגניבה ובפסוק כתוב להיפך גניבה ושור, ואין לומר שהכוונה אילו נאמר שור וגניבה כי אז לא ניתן לדרוש בכלל ופרט אלא בפרט וכלל והכלל מוסיף על הפרט ומרבים הכל, אלא יש לומר שהלימוד הוא כמו שכתוב גניבה ושור, אך לא ניתן לומר כעין הפרט שהרי בכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וא"כ רק בשור יהיה כפל, ורבה מבאר שהתנא סמך על חיים וזה כלל ופרט וכלל, אך לכאורה אין דומה הכלל האחרון לראשון, יש לומר כדברי התנא שאצל ר' ישמעאל שגם כשהכלל האחרון אינו דומה לראשון דורשים בכלל ופרט וכלל, וביאור הברייתא הוא כך שכתוב אם המצא תמצא בידו הגניבה וזה מיותר שהרי כתוב שור גניבה וחיים והכל בכלל אך א"כ היינו לומדים רק הקרב למזבח וזה כולל שה ושה מיותר וא"כ גניבה לרבות כל דבר, אך ניתן לומר שיאמר שור שה גניבה וחיים וזה כולל הכל אך א"כ היינו אומרים שרק הקדוש בבכורה וזה כולל חמור וכשנאמר חמור יש ללמוד לרבות הכל, אך עדיין ניתן לומר שרק בעלי חיים וא"כ כשנאמר חיים כולל כל בעלי חיים וא"כ גניבה מרבה כל דבר, אך לפ"ז קשה מה לומדים מאם המצא תמצא, **עמוד ב** ואמנם לפ"ז אין לפרוך על כך ויש לומר שניתן לפרוך שלא ניתן ללמוד מהכלל האחרון שהוא חיים שמשמע רק בעלי חיים ולכן צריך את הפסוק אם המצא תמצא, אך יש להקשות שזה שני כללות הסמוכים אחד לשני ורבינא מתרץ כמו שאומרים בא"י שכשיש שני כללות סמוכים מטילים ביניהם פרט וניתן ללמוד בכלל ופרט וכלל וכשמטילים שור בין המצא לתמצא לכאורה זה לא מרבה בעלי חיים כי כבר לומדים מחיים אלא בא לרבות אף לא בעלי חיים והיינו דבר המיטלטל וגופו ממון, וכשמטילים חמור בא לרבות דבר עם סימן, אך לפ"ז קשה מדוע צריך שה וא"כ הלימוד הוא בריבוי מיעוט וריבוי כדברי ר' ישמעאל שכשכתוב שני כללים סמוכים כמו במים במים זה לא כלל ופרט וכלל אלא ריבוי מיעוט וריבוי שמרבים הכל וממעטים מכל פרט, אחד למעט קרקע ואחד למעט עבדים ואחד למעט שטרות, ומגניבה וחיים לומדים כדברי רב שמחיים את הקרן לבעין שגנב, ולמ"ד שפסוק אחד מדבר בגנב ואחד בטוען טענת גנב וגנב לומדים מאם ימצא הגנב, א"כ מהמצא תמצא לומדים כדברי רבה בר אהילאי שרב סובר שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ולומדים מהפסוק אם המצא בעדים תמצא בדיינים פרט למרשיע את עצמו, ומי שסובר ששני הפסוקים מדברים בטוען טענת גנב וגנב לומדים מאם המצא תמצא יש ללמוד מאשר ירשיעון אלוקים פרט למרשיע את עצמו והתנא השני למד משם שמודה בקנס פטור ומי שלמד רק מאשר ירשיעון אלוקים אכן סובר שמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב ומי שלומד מאם המצא תמצא למודה ואח"כ באו עדים לא צריך ללמוד מהפרטים כדברי התנא שאצל ר' ישמעאל שפרשה שנאמרה ונשנית בשביל דבר שהתחדש בה, ואין לומר שגנב חייב רק בשבועה שר' יעקב למד מהפסוק שנים ישלם בלא שבועה ואין לומר שרק בשבועה שיש לומר לא כך היה, ומפרש אביי שלא לכתוב בגנב שנים ישלם ונלמד מטוען טענת גנב שבא לידו בהיתר ומשלם כפל גנב שבא לידו באיסור ודאי ישלם כפל אך הוא חייב רק אם נשבע, וא"כ בא ללמד שגנב עצמו חייב בלי שבועה, אך קשה שמאם המצא תמצא לומדים כמו ששנינו,

דף סה שכתוב תמצא בידו ולומדים לרבות גגו חצירו וקרפיו ממה שכתוב המצא תמצא ויש לומר שהיה ניתן לכתוב המצא המצא או תמצא תמצא וכתוב המצא תמצא ללמוד שני דברים. **רב סובר** שמשלם קרן כעין שגנב ותשלומי כפל וד' וה' כשעת העמדה בדין, ורב למד מהפסוק גניבה וחיים ומדוע כתוב חיים בגניבה אלא ללמד שיש להחיות הקרן כעין שגנב, ואמר רב ששת שרב אמר דברים אלו בנמנום שהרי שנינו שכתובה והשמינה משלם כפל וד' וה' כעין שגנב, ויש לומר ששם מדובר שהוא פיטם והוא טוען וכי אני אפטם ואתה תרויח, ויש להוכיח מהסיפא שאם היתה כחושה והשמינה משלם כפל וד' וה' כעין שגנב, ויש לומר שאומרים מה ההבדל אם קטל חציה או כולה, ורב דיבר כשהתיקר או הוזל ויש להתבונן שאם בתחילה היה שוה זוז ובסוף היה שוה ד' א"כ רב חולק על דברי רבה שמי שגזל חבית יין והיתה שוה מתחילה זוז ואח"כ היא שוה ד' ושברה או שתה אותה משלם ד', ואם נשברה מעצמה משלם זוז, ויש לומר שרב דיבר כשמתחילה היתה שוה ד' ועכשיו שוה זוז ומשלם קרן כעין שגנב וכפל וד' וה' כשעת העמדה בדין, ור' חנינא הביא ברייתא כדברי רב שאם שומר טען שגנב הפקדון ונשבע והודה ואח"כ באו עדים משלם קרן וחומש ואם באו עדים ואח"כ הודה לר' יעקב משלם כפל ואשם וחומש עולה בכפל **עמוד ב** וחכמים למדו מהפסוק בראשו וחמישיתו שממון שמשלם בראש מוסיף חומש ושאינו משלם בראש אינו מוסיף חומש, ורשב"י סובר שלא משלמים חומש ואשם במקום כפל, ובדברי ר' יעקב שהחומש עולה בכפל אם מדובר שהיה שוה בתחילה ד' ובסוף שוה ד' הכפל הוא ד' והחומש הוא זוז אלא שבתחילה היה שוה ד' ובסוף שוה זוז א"כ הכפל הוא זוז והחומש הוא זוז א"כ רואים שבקרבן הולכים כעין שגנב והכפל כשעת העמדה בדין, ורבה דוחה שבאמת בתחילה היה שוה ד' וגם עכשיו שוה ד' ואין להקשות שא"כ הכפל ד' והחומש זוז יש לומר שמדובר באופן שנשבע וחזר ונשבע ד' פעמים שמשלם ד' פעמים חומש, שכתוב וחמישיתו שהתורה מרבה הרבה חומשים בקרבן אחת.

לדעת חכמים שלא משלם חומש אך מביא אשם לכאורה כמו שממעטים חומש כי רק ממון המשתלם בראש מוסיף חומש א"כ לא יביא גם אשם שכתוב בראשו וחמישיתו ואת אשמו, ויש לומר שכתוב את להפסיק ורשב"י סובר שכתוב ואת שהתורה מערבת אותם יחד ורבנן סוברים שהתורה לא תכתוב לא ואו ולא את, ור"ש סובר שחייבים את להפסיק בין ממון גבוה לממון הדיוט ולכן צריך ואו לערבם יחד.

ר' אילעא סובר שאם גנב טלה ונעשה איל או שגנב עגל ונעשה שור יש כאן שינוי והוא קונה אותו ובטבח ומכר פטור מד' וה', ור' חנינא מקשה שיש ברייתא שאם גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור משלם כפל וד' וה' כעין שגנב ואם נאמר שיש שינוי מדוע ישלם הרי הוא טובח או מוכר את שלו, אמר ר' אילעא שגם אם לא קנה בשינוי מדוע משלם כעין שגנב ישלם כמו עכשיו, אמר ר' חנינא שלא משלם כמו עכשיו שטוען הגנב וכי גנבתי ממך איל או שור, אמר ר' אילעא רחמנא יצילנו מדעתך אמר ר' חנינא רחמנא יצילנו מדעתך.

ר' זירא מקשה שיקנה בשינוי השם, ורבה מבאר שאין שינוי השם כי גם שור בן יומו נקרא שור וכן איל בן יומו נקרא איל, בשור כתוב שור או כשב או עז כי יולד, ואיל ממה שיעקב אמר ללבן ואילי צאנך לא אכלתי וכי כבשים הוא כן אכל אלא שגם איל בן יומו נקרא איל, ומה שקשה על ר' אילעאי אמר רב ששת שהברייתא הזו כב"ש ששינוי עומד במקומו ולא קנאו, ששינוי שאם נתן אתנן חטים והיא עשתה סולת או זיתים ועשאתן שמן או ענבים ועשאתן יין יש ברייתא שאסור ויש ברייתא שמוותר, ורב יוסף אמר שגוריון מאספורה שנה שב"ש אסרו וב"ה התירו, ב"ש למדו מגם לרבות שינוייהם וב"ה מיעטו מהם ולא שינוייהם.